

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 2. Laudes vigiliarum. Exempla vigilantium. Nocturnum tempus maximè
opportunum ad orandum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

git noctes diebus, & totum sibi tempus denegat dormiendi, ne qua lupis, suffragante somno, grassandi in gregem præbeatur occasio. Viator solers per auras noctis æstus solis prævenit, ætuncque diem providentius deputat mansioni. Hoc Propheta sciens non die solo, sed & nocte totâ clamabat ad Dominum: *Domine Deus salutis meæ in die clamavi, & nocte coram te.* Quid plura? Ipse Dominus pernoctat in oratione Dei, ut ante nos oratione liberet, quam redimat Passione. Et si pro servis Dominus vigilat, merito pro seipis servos vigilare jubet. Hæc Chrysologus.

4. O superna claritas, lumen verum, æterna lux, vae cœcitati meæ, vae tenebris meis, ni tu descendens illumines noctem meam. Vae torpori meo, vae somnolentiæ meæ, quæ caligare facit oculum mentis meæ, ut non videat lucem tuam, & veritatem tuam. Dormitavit anima mea præ tædio, & involvitur in tenebris filius tenebrarum ambulat ad tenebras in loco tenebroso, nisi tu desuper intonans in virtute tua dicas in auribus meis, Fiat lux, & discedat nubes magna, & caligo tenebrosa, quæ operuit superficium cordis mei. *Anima meâ defideravit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te b:* Audivi enim vocem tuam per Prophetam præcipientem mihi c; *Consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini, leva ad eum manus tuas.* Et dixi, *ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte d?* Verè enim Domine tu dedisti carmina in nocte, ponens in ore meo cantica lætitiæ, & exultationis, qui me de tenebris & umbra mortis eduxisti, & vocasti me in admirabile lumen tuum. Vae præteritæ nocti meæ, vae somnolentiæ meæ, quando dormiebam, & non vigilabam ad te. Et nunc gratias ago tibi, quoniam illuminasti me, & jam incipio videre in nocte fulgentissimum radium lucis tuæ, quæ nescit occasum. Tu radians in me potenti virtute reverberasti infirmitatem aspectus mei, & vidi me longè esse à te in regione dissimilitudinis, in tetra & horribili nocte. Illuminasti tenebras meas, & ecce video lumen cœli, & facta est mihi nox in deliciis, utinam vigilando inveniam, quod amiseram dormiendo, inveniam scilicet amando, amem inveniendo.

b *Isaia 26. 9.* c *Thren. 2. 19.* d *Iob. 35. 10.*

§. II.

Laudes vigiliarum. Exempla vigilantium.

Nocturnum tempus maxime opportunum ad orandum.

1. **D**Ivo Bernardo familiare dictum erat, dormientem Monachum Deo mortuum esse, nec sibi, nec aliis utilem. Idem de reliquis hominibus cujusque ordinis & conditionis asseverat Plato e. Turpe est, inquit, totam noctem somno indulgere. Quapropter noctu omnes excitari convenit; & civilium, ac domesticarum rerum pleraque partes obire: magistratus quidem per civitatem, cæteros in propriis ædibus. Somnus enim multus neque corporibus, neque animis nostris, neque actionibus competit. Nemo enim dum dormit utilius pretii est, nihilo magis quam qui non vivit. Quare quisquis vitæ & sapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilat, quod ad valetudinem suam commodum est solum observans. Est autem hoc non multum, si rectè in consuetudinem assumptum fuerit. Hanc magistri doctrinam sequitur Aristoteles f: Ante lucem surgere ad valetudinem, & ad curam rei familiaris, & ad studium Philosophiæ prodest quam plurimum. His accedit Romanus sapiens g: Extendamus vitam, circumferibatur nox, & aliquid ex illa in diem transferatur. Docet Pythagoras h, ne vestigium quidem corporis in lecto relinquendum: nullus enim est usus viri dormientis, ut neque mortui. Silius Italicus i de eadem re sic cecinit:

*Vigil ille, nec ullam
Ad requiem facilis, credensque abscedere vitæ,
Quod sopor eripiat tempus.*

Homerus & Hesiodus frequentissimi sunt in vigiliarum laudibus celebrandis, Cleanthis, & Aristophanis lucernæ toto orbe decantantur. Aristoteles, teste Lærtio k, cum se ad quietendum componeret, grues imitatus æneam sphaeram brachio extra cubile protenso tenebat, ut cum nervorum rigorem sopor laxasset, pila delapsa in suppositam pelvim strepitu suo

T t t t dor-

e Plato 7. de leg. f Aristot. in economicis. g Seneca ep. 122. h Pythag. in Symbolis. i Silius lib. 11. k Diog. Lærtius in Aristotele.

dormientem excitaret. Simile quid de Alexandro Macedone ejus discipulo narrat Ammianus Marcellinus^l. Artaxerxem, Epaminondam, & alios eximios Duces semper vigilantes describunt Historici. Virgilius Æneam suam aliis dormientibus vigilantem facit.

At pius Æneas per noctem plurima volvens.

Etiam filios Imperatorum Constantinopoli vigiliis servasse refert Gorgius Codinus^m Caropolita libro de officiis magnæ Ecclesiæ, & aulæ Constantinopolitanæ. De Principe oratorum Demosthene celeberrimum circum fertur elogium quod plus olei, quam vini consumeret: non solum quia abstemius erat, & *ὄρετονος*, sed quia fabros omnes antelucanis vigiliis superabat: quare Pytheas, ut Plutarchusⁿ asserit, ipsius Enthymemata lucernam olere dicebat. Et Cicero^o in Tusculanis; Cui non sunt auditæ, ait, Demosthenis vigiliæ; qui dolere se agebat, si quando officium antelucanæ victus esset industriâ. Dio Cassius, & Joannes Xiphilinus monachus narrant in vita Commodi, quemdam Marcellum Strategum & assiduo scribendi exercitio, & victus tenuitate tantam sibi vigilantiam comparasse, ut omnibus esset admirationi. Plinius, & Seneca scribunt, tribus annis integris insomnem permansisse Meccenatem. Joannes Schenckius^p in medicis observationibus compertos esse scribit, qui novem dies connivis oculis egerint. Nizolius ille Ciceronianus decennio somnum non vidit. Nobilis matrona per annos 35, insomnis fuit sana, & citra noxam. Mulier Patavina 15. diebus insomnis nullâ re ad somnum perducipoterat. Hæc Schenckius. Addi potest S. Liduina, quæ per annos 38. nunquam dormivit. Sed hæc prodigii, monstrique loco habenda sunt. Ut enim scribit Theophylactus Simocatta^q, perpetuo vigilare immortalitatis est proprium; dormire verò mediocriter nostrum est, & humanum; at ultra dormire quàm satis est, mortuis potius, quàm viventibus convenit. Notabile est quod S. Epiphanius^r refert de studio vigilandi, quo Pharisei utebantur. Nam quidam eorum, ait, asseres sibi ipsis parabant dodrantis tantum latitudine, in his se ad vesperam locabant, ut si quis

^l Amm. Marcellin. lib. 10. & 16. ^m Codinus cap. 16. ⁿ Plutarch. in vita Demosth. ^o Cic. Tuscul. 4. ^p Schenck. tom. 1. lib. 1. observ. 125. ^q Simocatta ep. 55. nomine Parmenidis ad Chrysosthenem. ^r Epiphani. lib. 1. Panar. cap. 16.

dormisset, in pavementum decideret, & rursus excitaretur ad orationem, per hoc quod vigilantem vitam haberent, quantum fieri posset. Alii lapillos ex aquis collectos sibi ipsis sternebant, ut, dum his pungerentur, non in profundum somnum deferrentur, sed vigilantiam sibi ipsis parare cogerentur. Alii spinas prostrato habebant ob eandem causam.

2. In Proverbium abiere versus Homeris.

Perpetuam noctem dormire haud principe dignum est, Cui populi, cujus commissa negotia curæ.

Quos Oppiani; Commentator, sive Scholiastes ita eleganter mutavit:

Non debes somno totas impendere noctes, Cui libri commissi, & cui sapientia curæ est.

Scopeliano more vigilare adagium est, cui locum fecit Scopelianus Sophista somni parcillimusⁿ. Hic solitus est exclamare: ô nox, nam tu sanè maxima ex parte confors es sapientiæ Deorum. Habet enim hominis mens in alto silentio quidpiam Divinitatis, si se intendat ad rerum sublimium speculationem. *Mandavit enim Dominus*, ut Vates divinus cecinitⁿ, *in die misericordiam suam*, opera scilicet vitæ activæ: sed *in nocte canticum ejus*, opus videlicet contemplationis. Hinc præclarissimos quosque homines quotquot doctrinâ vel sanctitate floruerunt, vigilantia maximoperè studuisse adeo manifestum est, ut eorum exemplis plura volumina impleri possint. Notissima sunt magni Antonii pernoctationes, dulcesque cum sole querimonie, quod eo ex oriente amabilis cum Deo lucta cessaret, & internæ suavitatis manna liquefceret. Theophylactus^y Bulgariæ Archiepiscopus; Noctè ait, secedebat Christus ad montem, monstrans nobis quod oporteat nocte quidem per quietem colloqui cum Deo, diè autem morem gerere, & prodesse hominibus: congregare nocte, diè autem distribuere congregata. Noctè igitur accipiamus orationis fluxum è spiritualibus venis, diè verò effundamus hausta his, qui opus habent. Phornutus^y libro de natura Deorum; Opus est, inquit, lucubrationibus nocturnis, si quid in disciplinis proficere volumus: omnia enim præclara, ut

ⁿ Homer. Iliad. 2. t. Schol. Oppian. l. 5. Halienticon. 70. 616. ^y Philostratus in vitis Sophistarum. x. Psalm. 41. ^y Theophil. ius, 21. Lucæ, 2. Phornut. de nat. Deor. 6. 14.

testatur Epicharmus, melius noctu, quam diu cogitando reperiuntur. Usq; adeo necessaria vigilantia est, ut sine illa nullum opus laude dignum confici possit. Sapienter Comicus ^a:

Vigilare decet hominem,

*Qui vult sua tempore conficere negotia,
Nam qui dormiunt libenter sine lucro, & cum malo quiescunt.*

Pastor ille centoculus, quem deceptum à Mercurio fingunt Poëte, cum vigilare desit desit vivere. Vellus aureum infomnis Draco servabat, ut Apollonius Rhodius, & Valerius Flaccus in Argonauticis fabulantur. Aurea poma in hortis Hesperidum pervigil quoque Draco custodiebat. His nimirum figmentis docuerunt Antiqui sine vigilantia nullum animi bonum servari, nullam posse virtutem custodiri. Leo fortissimus bestiarum, ut fortitudinis, sic & vigilantia symbolum ab Horo ^b Apolline dicitur esse, quia minimo somno contentus etiam apertis oculis dormire videtur. Quid gallum memorem leonis hostem, quod magis solaris sit, teste Proclo ^c; Hunc, ait Plinius ^d, excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno naturam genuisse. Ejus autem exemplo hortatur nos ad vigilandum Petrus Chrysologus ^e: Ut quod nobis gallus impendit hospitibus, nostro nos Creatori exhibeamus.

3. Occurrit hinc mihi, quod de Pantarba narrat Hiarchas apud Philostratum Lemnium ^f. Lapis est pulchritudine insignis, & virtute admirabilis; ardet enim suavi quodam fulgore, & radiis perstringens oculos, diem, vel mediâ nocte accendit. Verum natura, ne tam pretiosum munus vilesceret, non modò oculis terræ visceribus abdidit, sed quamdam quoque facultatem misidit, qua ex capientium manibus essueret, n provida ratione teneretur. Hæc omnia nocturnæ orationi mirificè conveniunt. Si lux quaeritur, quid illustrius? & nox sicut dies illuminabitur. Si latebræ, quid occultius? hæc est enim multitudo dulcedinis, quam abscondit Deus timentibus se. Si vis, quid potentius? Qui vigilaverit, ait Sapiens ^g, securus erit & inveniet sapientiam. Habent terreni Principes certas horas audiendis subditis, eorumque

^a Plantus in Rudente act. 4. sc. 2. ^b Horat. lib. 1. hierogl. 18. ^c Proclus lib. de Magia. ^d Plin. l. 10. c. 21. ^e Chrysolog. serm. 21. ^f Philostratus vita Appol. lib. 3. cap. 14. ^g Sap. 6. 16. & Proverb. 8. 18.

supplicationibus expediendis destinatas: Deus autem, tametsi audiat omni horâ clamantes ad se, nocte tamen promptior esse videtur ad audiendum de qua forsitan scriptum est: *Orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno* ^b. Media nocte venit Sponsus, & qui posuit tenebras latibulum suum, in tenebris quaeri vult, & in tenebris se ostendere. Ad immolanda enim orationum sacrificia, ut scribit Faustus Regiensis ⁱ, amica sunt fruentibus nocturna silentia. Nam si omne tempus æquè idoneum est ad quaerendum in oratione Deum, Quare dicit Propheta ^k, *Quærite Dominum dum inveniri potest*? vis autem scire quanta sit noctis opportunitas ad quaerendum, & inveniendum? Audi Bernardum ^l: Tempus feriatum commodius, aptiusque est, cum profundum nocturnus sopor indicit silentium. Tunc planè liberior exit duriorque oratio. Quam secunda ascendit solo arbitro Deo, sanctoque Angelo, qui illum superno altari suscipit præsentandam! Quam grata, & lucida verecundo colorata rubore! Quam serena & placida nullo interturbata clamore, vel strepitu! Quam denique munda, atque sincera, nullo resperfa pulvere terrenæ sollicitudinis; nullâ aspicientis laude, seu adulatione tentatâ! O insignem nocturni temporis prærogativam! ô sacras noctes omni luce splendidiores.

^h Psalm. 31. ⁱ Faustus epist. ad Felicem. ^k Isai. 55. 6. ^l Bernard. serm. ult. in Cant.

METRUM VII.

O Nox purpureo splendidior die,
O Nox delirii omnibus affluens,
O Nox, que radios prodiga cœlicos
Spargis divite copia.
Huc te ser tacito, cœrula nox, pede,
Nox duris requies grata laboribus:
O curas animi, diraque comprime
Tripsis murmura pectoris.
Jam non Thessalicis diceris artibus
Præses, vel scelerum mater, & horridi
Inferni soboles, Eumenidum parens,
Altrix sæda cupidinum.
Hæc de te veterum fabula sinxerit:
At nunc Angelici conscia luminis,
Nunc solâ rutilâ luce serenior
Nigris in tenebris nites.
Tu nunc paciferum mentibus otium
Insurgens superum munerâ dividis;

T t t t 2

T 2

Te nunc sollicitio quærit anhelum
 Sanctis iustus amoribus.
 O Nox combibii pronuba mystici,
 Consort æthereæ nox sapientiæ,
 Cujus per tenebras sal novus emicat
 Sponsi vultus amabilis
 Salve, & cum patriæ perdita gaudia
 Mærens hic recolo, præcipitem polo
 Cursum ne acceleres. Da veniam, tua
 Si nunc turbo silentia.
 Urit sideræ me patriæ decor,
 Cum fulget tenero Cymbia lumine,
 Urit me nitidis pervigil ignibus
 Stellati tholus ætheris.
 O celsi placidas excubias poli,
 O noctis choreas, o tremulas faces,
 O veras superæ lucis imagines
 Æterni thyasos chori.
 Cur me jam nimio tempore corporis
 Vinculum compedibus cernitis exilem?
 Heu! terrena nimis desipiunt mihi,
 Si summum intueor polum.

§. III.

A Sectariis damnari Vigiliis. Quota hora nocturna synaxis persolvi debeat. Somnus post vigiliis Monachis interdictus, & cur? Oratio ad Deum ut excitet nos.

1. **H**As noctis delicias, hunc splendidissimum fulgorem carnalis, & obscura Serëtariorum cœcitas sustinere non potest, eorum præsertim, qui à quibusdam somniculosi, ab Isidoro ^m Nyctages nuncupantur. Irrident enim, & damnant impudenti temeritate nocturna sacra, sicut & alios Ecclesiæ ritus, superstiosum esse dicentes jura temerare divina, quæ noctem ad quietem tribuerunt. Horum antesignanus fuisse videtur sui nominis everfor Vigilantius, quem D. Hieronymus ⁿ confutat, & per jocum Dormitantium appellat. Hujus hæresim ab inferis revocavit Joannes Wicleff, contra quem stetit murus æneus, & columna ferrea pro domo Dei Thomas Waldens. o fidei Catholicæ eximius propugnator. Recentiores omitto, qui ventrem pro Deo colentes, non

^m Isidor. lib. 8. orig. cap. 5. ⁿ Hieronymus epist. 53. ^o Thomas Waldensis tom. 3. de Sacramental. tit. 2. cap. 25. & seqq.

solam nocturnas vigiliis, sed ipsam Dei legem gravem, & intolerabilem existimant. Quamvis autem, teste Phœbadio Agennensi Episcopo, destruenda sint aliena, ut nostris credatur; hi tamen à viris doctissimis toties divicti, ac debellati fuerunt, ut nequaquam expediat, aut necessarium sit novum cum illis certamen inire: cum præsertim verissimum sit, id quod olim Sanctus Irenæus ^q scripsit, univertæ terræ el-leborum non sufficere hæreticis, ut evomant stultitiam suam. Atque utinam istorum pervicaciam, & mollitiem, etiam inter Catholicos, & Orthodoxos non imitentur quidam, qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt. Polidorus Virgilius ^r Scriptor in plerisque futilis, ac temerarius nocturna sacra semper fuisse damnata tradidit ob periculum impudicitia. Sed error tam supinus exhibitari potius debet, quam confutari. Quod enim frequentius exercitium, quæ magis vulgata pietas in primis Christi cultoribus, quam sacra pernoctationes & pervigilia, ad quæ passim utriusque sexus fideles in Ecclesia convenisse sancti Patres, & Historiographi commemorant? Lego quidem in Concilio Eliberino ^s sub Marcello primo, tertio post Christum sæculo, vel ut alii malunt, sub Silvestro, veritum, ne scemine in cœmeteris pervigilarent, eò quod sæpè sub obtentu orationis scelera latenter committerent. At sublatas ab Ecclesia vigiliis apud antiquos Scriptores nusquam lego. Nunc autem in hac senescentis sæculi face, refrigescente charitate, sublata sunt quoad laicos vigilia: cujus tamen Pontificis decreto hoc factum sit, non invenio. Tomo tertio Conciliorum ^t editionis Coloniensis extat de hac re canon Concilii Palentini, quod in Hispania celebratum est anno 1322. sed quia Oecumenicum non fuit, universalem Ecclesiam obligare non potuit. Fictus Auctor ^u sermonum ad fratres in eremo, S. Ambrosium hortatu S. Monicæ vigiliis abstulisse ait, quod plurimi Christianorum illud noctis tempus ludendo, ac choreas agendo traducerent. At hi sermones nullâ fide digni sunt, & perperam adscribuntur Augustino, multum licet reclamantibus quibusdam, & ex ipso Augustino libro 9. Confessionum liquet, eò tempore propensiori studio iisdem vigiliis Orthodoxos incu-

^p Phœbad. initio lib. adv. Arianos. ^q Irenæus l. 2. cap. 58. ^r Polid. Virgil. de inv. rerum l. 6. c. 4. ^s Concil. Elib. can. 35. ^t Tom. 3. Conc. pag. 2. ^u Ad fratres in eremo serm. 25.